
Referanser:

Arkivsak: 18/00169-9

Saksdokumenter:

Samarbeidsavtale Forsvaret - Den norske kirke

Notat desember 2023 Tilsyn av feltprester tilhørende Den norske kirke

Tilsyn med feltprester

Sammendrag

Oslo biskop ivaretar i dag tilsynet for prester tilsatt i Forsvaret. Etter grunnlovsendringene i 2012 og omleggingen av Feltprestkorpset til Forsvarets tros- og livssynskorps i 2019 behandlet Bispemøtet sak om tilsyn med feltprester i 2020, og det ble der vedtatt en videreføring av Oslo biskop som tilsynsansvarlig for feltprestene. Gitt endringer de senere år, særlig aktualisert gjennom Totalberedskapskommisjonens rapport i 2023, løftes saken om hvilken biskop som skal ha tilsynet igjen. Med kirkens ønskete satsing på styrking av sin rolle i den norske totalberedskapen, herunder totalforsvaret, foreslås det å overføre tilsynsansvaret for feltprestene til preses.

Forslag til vedtak

Preses overtar tilsynet for prester tilsatt i Forsvaret. Preses utarbeider ny samarbeidsavtale med Forsvaret i tråd med den avtalen som i dag er gjeldende med Oslo biskop.

Saksorientering

Bakgrunn

Oslo biskop har tilsyn med prester tilsatt i Forsvaret, en ordning som har stått fra 1954 med ikrafttredelsen av Kongelige resolusjoner om Plan for Feltprestkorpset og Instruks for Feltprosten. Etter grunnlovsendringene i 2012 og omleggingen av Feltprestkorpset til Forsvarets tros- og livssynskorps (FTLK) i 2019 behandlet Bispemøtet sak om tilsyn med

feltprester i 2020 (BM 4/20). Her ble det vedtatt at Oslo biskop fortsetter å være den biskop som har tilsyn med feltprestene. Samarbeidsavtale mellom Den norske kirke og FTLK ble fulgt opp av Oslo biskop. I tiden etter Bispemøtets vedtak har det imidlertid kommet nye momenter til denne saken, særlig som følge av totalberedskapskommisjonens rapport som ble presentert 5. juni 2023.

Dagens organisering av feltprester

Feltprestene er i dag organisert gjennom Forsvarets tros- og livssynskorps, som ledes av Sjef FTLK. I korpset er det 52 stillingshjemler. I begynnelsen av 2024 er 37 av disse prester vigslet i Den norske kirke mens 10 har sin tilhørighet til andre trossamfunn (herunder 7 i øvrige kristne trossamfunn). Fem stillinger er ikke besatt. I tillegg kommer personer som avtjener sin førstegangstjeneste i tros og livssynstjenesten, og det er i alt 10 hjemler til dette. I dag er det syv personer, hvorav 4 har tilhørighet i Den norske kirke. Utover prester i FTLK, er det også 27 sivile prester som er innrullert i Heimevernet og fungerer som tros- og livssynsbetjening der. Av disse er henholdsvis 22 tilhørende Dnk og fem tilhørende andre kristne trossamfunn. Prestene i Heimevernet står under tilsyn av sin lokale biskop.

FTLK organiserer tros- og livssynstjeneste ved alle landets militære avdelinger, og personellet utfører tros- og livssynsbetjening i henhold til egen sertifisering og legger til rette for annen tros- og livssynsutøvelse. Med 'egen sertifisering' menes at personell med vigsling fra Dnk utfører sin tjeneste i overenstemmelse med liturgier og annet kirkelig lovverk fastsatt av Kirkemøtet. Sjef FTLK er i dag prest med tilhørighet til Dnk og fungerer i tillegg som feltprost. Det vil si at Sjef FTLK opererer med to mandater: For det første er han arbeidsgiver og ansvarlig for alle tilsatte i korpset. For det andre er han biskopens medhjelper i tilsynet rettet mot personell med vigsling fra Dnk. Sjef FTLK tilsettes på bakgrunn av kvalifikasjoner, og må ikke tilhøre Dnk. I BM 4/20 ble det tematisert hvordan man organiserer tilsynet dersom det i framtiden ikke vil være prest fra Dnk som har stillingen som Sjef FTLK, og det ble da presentert en mulighet for at tilsynshavende biskop da velger en av sjefene for tros- og livssynskorpset i de ulike militære grenene for å ivareta den rollen Sjef FTLK i dag ivaretar på vegne av biskopen.

Oslo biskop inngikk i 2021 en samarbeidsavtale med Forsvaret som tegner ut organiseringen og forholdet mellom feltprestene og biskopen. Denne samarbeidsavtalen er i stor grad lik den avtalen FTLK har med andre tros- og livssynssamfunn som har tjenestegjørende personell i FTLK. Avtalen ligger vedlagt sakspapiret (*vedlegg 1*). Feltprost, i dag Sjef FTLK, har deltatt på prostemøtene holdt av Oslo biskop.

Tidligere behandling av ordning for tilsyn med feltprester

Som en del av Bispemøtets behandling av tilsyn med feltprester (BM 4/20) ble ulike måter å organisere tilsynet på drøftet. Det var da to prinsipielt ulike måter å organisere det på som var til diskusjon: Det første tok utgangspunkt i å spre tilsynet geografisk basert på feltprestenes bosted eller tjenestested, og at alle biskopene da i utgangspunktet ville dele på oppgaven. Dette ville tilsvart ordningene som i dag er for andre spesialprester. Den andre varianten var å videreføre ordningen med at én biskop er ansvarlig, og at dette enten kunne være Oslo biskop ettersom Forsvarets hovedkvarter ligger i Oslo eller preses ettersom denne har et særlig nasjonalkirkelig ansvar.

På bakgrunn av et uttrykt ønske både fra feltprestene selv og deres ledere om at én biskop burde ha alt tilsyn, samt at ordningen med Oslo biskop hadde fungert godt, ble det vedtatt at man fremdeles ønsket at Oslo biskop skulle holde i dette videre. Det ble samtidig understreket at en slik videreføring av tilsynet ikke var til hinder for at feltprestene i større grad kunne inviteres og inkluderes i lokale samlinger for prestene. Når tilsyn med feltprester igjen kommer opp til behandling er det fremdeles et sterkt ønske fra FTLK om å videreføre ordning med at det er én biskop som har tilsynsansvar for feltprestene.

Totalberedskapskommisjonen

Totalberedskapskommisjonens rapport fra 2023 er et omfattende dokument som tar for seg bredden av sikkerhet og beredskap i det norske samfunnet. Utvalgsleder Harald Sunde

gjestet Bispemøtet i oktober 2023 og orienterte om innholdet i rapporten. Tros- og livssynssamfunn løftes fram som viktige bidragsyttere ved kriser i lokalsamfunnene, og det vises til Dnks samarbeid med politiet om bidrag til den offentlig organiserte redningstjenesten. Utvalget foreslår at tros- og livssynssamfunn bør inkluderes i arbeidet med å styrke integrering av psykososial oppfølging i beredskapsplanverk og øvelser. I sitt innspill til utvalget skrev Kirkerådet at et «krigsscenario ikke er en del av Den norske kirkes eksisterende beredskapsplaner. Det er et behov for å ta tak i og beskrive en kirkelig beredskap knyttet til krig og oppfølging av flyktninger».

I Årsplan for Bispemøtet 2024 heter det at «Bispemøtet vil sammen med Kirkerådet følge opp kirkens rolle i sivilsamfunnets totalberedskap

- i kriser og ulykker
- i samarbeid med kommuner og fylkesberedskapsrådet
- i bevaring av kulturminner ved krig og katastrofer
- i opprettholdelse av etiske standarder i møte med krig og urett»

Gitt feltprestenes tilsetningssted og rolle ved krise og krig, har de en annen funksjon enn øvrige prester i totalberedskapen. Der det meste av Den norske kirkes virksomhet er knyttet til sivilsamfunnet og dets beredskap og sikkerhet, er feltprestene inkludert i Totalforsvaret.

Totalberedskapskommisjonen beskriver totalforsvaret på følgende måte:

Totalforsvaret kan forstås som «en fellesbetegnelse for det militære forsvaret og den sivile beredskapen i Norge. Begrepet omfatter gjensidig støtte og samarbeid mellom sivil og militær side for å forebygge, planlegge for, og håndtere kriser i fred, sikkerhetspolitiske kriser, væpnet konflikt og krig». Totalforsvarskonseptet «omfatter støtteordninger, samhandlingsmekanismer og samordningsfora som reguleres gjennom lover, forskrifter, kongelige resolusjoner, instruksjoner og relevante avtaler innen totalforsvaret i militær og sivil sektor». Som eksempler kan nevnes Nasjonalt beredskapssystem (NBS), beredskapsloven, rekvisisjonsloven, og krisehåndterings- og samarbeidsorganer som Kriserådet, Regjeringens sikkerhetsutvalg og lederdepartementsordningen. (NOU 2023: 17, s 154)

Når Dnk ønsker å følge opp sitt arbeid med sikkerhet og beredskap i kjølvannet av Totalberedskapskommisjonens rapport, er biskopenes relasjon til feltprester en naturlig del av dette. Således bør det vurderes om Bispemøtets preses bør overta tilsynsansvaret for feltprestene ettersom denne har en særlig rolle i kirken nasjonalt og kan bidra til å i enda større grad ivareta relasjonen mellom kirken og forsvaret på et nasjonalt nivå.

Preses som tilsynsansvarlig for feltprestene

Fram til 1998 var det Oslo biskop som fylte rollen som Bispemøtets preses. Fra 1998 og fram til preses ble etablert som fast embete alternerte rollen mellom tjenestegjørende biskoper. Der Oslo biskops tilsynsansvar i 1954 både kunne begrunnes i det geografiske, i og med at Forsvarets hovedkvarter er lokalisert i bispedømmet, og i det nasjonalkirkelige, med preses som den ledende representant for biskopene i kirken sentralt, er dette i dag to adskilte størrelser. Bispemøtet vektla i 2020 det geografiske element samt kontinuitet, men tanken om å la preses overta tilsynsansvaret er ikke ny. I 2009 foreslo både Presteforeningen og Feltprestekorpset en slik ordning.

Preses har i dag et nokså lite geografisk tilsynsområde, Nidaros domprosti. Der det har vært viktig at preses, i likhet med de øvrige biskopene, har et reelt tilsynsområde, er det også viktig at oppgavene ikke blir for mange slik at det går på bekostning av preses' rolle og funksjon i det sentralkirkelige og nasjonale kirkelige arbeidet. Samtidig vurderes det innenfor preses' kapasitet å overta tilsynet for feltprestene. Antallet årlige vigslinger, tilsetninger og tilsynsbesøk er av en slik karakter at det lar seg forene med øvrige arbeidsoppgaver. Oslo biskop har i det forberedende arbeidet med denne saken støttet at preses overtar tilsynsansvaret for prester tilsatt i Forsvaret.

Sjef FTLK har i notat fra desember 2023 (*vedlegg 2*) gitt støtte til at preses får tilsyn for feltprestene. For FTLK har det primære behov vært at det er én biskop som har tilsynsansvaret, og uttrykker at nåværende ordning fungerer godt. De ser imidlertid at enkelte hensyn, særlig knyttet opp mot kirkens arbeid med totalberedskap, kan tilsi at preses overtar oppgaven.

Økonomiske/administrative konsekvenser

Det forventes at de administrative oppgaver knyttet til å følge opp preses' tilsynsansvar kan dekkes innenfor de nåværende ressurser i Bispemøtet og Kirkerådets sekretariater dersom tilsynsansvaret overføres fra Oslo biskop til preses. Det må avklares hvor i sekretariatene oppfølgingen av de ulike ansvarsområder skal ligge.